

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.73>

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТА СПОРУ У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЗАХОДІВ ВПЛИВУ ЗА ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Сташишин О.А.,

аспірант

кафедри адміністративно-правових дисциплін

Львівського державного університету внутрішніх справ

e-mail: olehstas017@gmail.com

Сташишин О.А. Особливості предмета спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

У статті на підставі комплексного системного аналізу розглянуто теоретико-правові засади, які визначають особливості предмета спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства. У дослідженні використано загальнонаукові методи та методи приватно-наукового пізнання – формально-логічний, формально-юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний. На основі аналізу чинного законодавства та актуальної судової практики робиться висновок про те, що під предметом спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства слід розуміти об'єкт правовідносин, що став основою подання позову до суду; предмет спору визначає сферу і межі заявлених претензій і вимог, які висувуються сторонами судового процесу; визначення предмету спору є важливим завданням для сторін судового процесу та подальшого розгляду справи, оскільки воно визначає проблемні питання, які суду необхідно розглянути та вирішити. Зазначено, що предмет спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства залежить від конкретних обставин кожної справи, що розглядається судом, та може бути різним з огляду на не вичерпний перелік заходів впливу за порушення бюджетного законодавства. Вказано на проблему співвідношення понять «предмет спору» та «предмет позову». Вказано, що українські суди здебільшого під предметом спору розуміють питання визначення правомірності та законності прийнятого суб'єктом владних повноважень (органом, що здійснює контроль за дотримання бюджетного законодавства) рішення про застосування до учасника бюджетного процесу заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, пе-

редбачених Бюджетним кодексом України та/або законом про Державний бюджет України. Звернуто увагу на необхідності чіткого визначення судами предмета спору при розгляді справи для того, щоб належним чином дослідити всі обставини справи та прийняти рішення, що ґрунтується на засадах верховенства права, є законним і обґрунтованим.

Ключові слова: предмет спору, предмет позову, бюджетне законодавство, адміністративне судочинство, захист прав і законних інтересів, заходи впливу за порушення бюджетного законодавства.

Stasyshyn O. Peculiarities of the subject matter of dispute in cases related to the application of penalties for violation of budget legislation.

Based on a comprehensive systemic analysis, the article examines the theoretical and legal framework which determines the specifics of the subject matter of dispute in cases involving the application of penalties for violation of budgetary legislation. The study uses general scientific methods and methods of private scientific cognition - formal logical, formal legal, historical and legal, comparative legal, and systemic and structural methods. Based on the analysis of current legislation and current case law, the author concludes that the subject matter of a dispute in cases involving the application of penalties for violation of budgetary legislation should be understood as the object of legal relations which became the basis for filing a lawsuit in court; the subject matter of a dispute determines the scope and boundaries of the claims and demands made by the parties to the litigation; determining the subject matter of a dispute is an important task for the parties to the litigation and further consideration of the case, since it identifies the problematic issues which the court. It is noted that the subject matter of a dispute in cases involving the application of penalties for violation of budget legislation depends on the specific circumstances

of each case considered by the court and may vary due to the non-exhaustive list of penalties for violation of budget legislation. The author points out that Ukrainian courts generally understand the subject matter of a dispute as the issue of determining the legitimacy and legality of a decision made by an authority (a body exercising control over compliance with budget legislation) to apply to a participant in the budget process measures of influence for violation of budget legislation provided for by the Budget Code of Ukraine and/or the Law on the State Budget of Ukraine. Attention is drawn to the need for courts to clearly define the subject matter of the dispute when considering a case in order to properly investigate all the circumstances of the case and make a decision based on the rule of law, which is lawful and reasonable.

Key words: subject matter of dispute, subject matter of claim, budget legislation, administrative proceedings, protection of rights and legitimate interests, penalties for violation of budget legislation.

Постановка проблеми. Юридичний термін «предмет спору» неодноразово зустрічається як і в науковій літературі, так і в джерелах чинного законодавства України, однак питання визначення особливостей предмета спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства досі залишається не дослідженим.

Стан опрацювання проблематики. Важливе значення для розробки проблеми мали праці вчених-правознавців: О.І. Безпалової, О.П. Гетьманець, І.О. Личенка, Ю.С. Назара, В.І. Франчука, В.Д. Чернадчука, І.М. Шопіної та інших. Актуалізація зазначеної проблематики потребує переосмислення наукових поглядів про особливості предмета спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

Метою статті є дослідження особливостей предмета спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Так, в Кодексі адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV (далі – КАС України) [1] поняття «предмет спору» законодавець використовує неодноразово.

Так, у ч. 1 ст. 159 КАС України законодавець визначає, що при розгляді справи судом за правилами загального позовного провадження учасники справи викладають письмово свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення та міркування щодо предмета спору виключно у заявах по суті справи, визначених цим Кодексом. Відповідно до ч. 1 ст. 160 КАС України у позовній заяві

позивач викладає свої вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування.

Аналіз вищенаведених норм дає достатньо підстав вважати, що будь-який позов, поданий в межах адміністративного судочинства, повинен мати предмет спору.

Слід звернути увагу, що законодавець чітко визначає наслідки подання позову за відсутності предмета спору.

Так, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 45 КАС України з урахуванням конкретних обставин справи суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню адміністративного судочинства подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності **предмета спору** або у спорі, який має очевидно штучний характер. Однак, слід звернути увагу, що законом не встановлений імперативний обов'язок суду у разі подання позову за відсутності предмета спору визнавати такі дії сторони позивача зловживанням процесуальними правами. Це є правом суду.

Так, за відсутності предмета спору суди здебільшого відмовляють у задоволенні позову. Наприклад, у рішенні Київського окружного адміністративного суду від 11 листопада 2021 року у справі № 320/11994/20 суд прийшов до наступного висновку: «... Враховуючи, що управлінням соціального захисту населення Білоцерківської міської ради виплата позивачу разової грошової допомоги до 5 травня за 2020 рік не проводилась, оскільки виплата була проведена іншим управлінням, вимоги позивача є безпідставними та необґрунтованими. Відтак, у даній справі відсутній предмет спору, оскільки вимоги позивача стосуються іншого суб'єкта владних повноважень. З огляду на викладене, відсутні підстави для задоволення вимог позивача до управління соціального захисту населення Білоцерківської міської ради...» [2].

Крім того, у рішенні Київського окружного адміністративного суду від 11 вересня 2021 року у справі № 320/2794/21, суд зазначив: «... Щодо грошової компенсації вартості за неотримане речове майно, суд звертає увагу на те, що в цій частині вимог, на час розгляду справи, відсутній предмет спору, оскільки до матеріалів справи відповідачем долучено докази її виплати, зокрема, платіжне доручення від 19.04.2021 за № 1049... З урахуванням наведеного у сукупності, суд висновує, що підстави для задоволення адміністративного позову відсутні...» [3].

У практичній діяльності часто виникає проблема співвідношення понять «**предмет спору**» та «**предмет позову**». Цими ж поняттями оперує і КАС України, що може дати підстави для висновку про їхнє ототожнення, що не відповідає дійсності.

Вирішення цієї проблеми дає Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського

суду, який, розглянувши справу № 909/243/18, акцентував увагу на відмінностях між поняттями «предмет спору» та «предмет позову». Так, Верховний Суд у постанові від 14.09.2021 у справі № 909/243/18 зазначив, що предметом позову є безпосередньо матеріально-правова вимога позивача до відповідача, щодо якої особа звертається до суду за захистом своїх прав чи інтересів, а предметом спору є об'єкт спірних правовідносин, матеріально-правовий об'єкт, з приводу якого виник правовий конфлікт між позивачем і відповідачем [4].

Хоч і вищенаведений висновок сформований у господарських правовідносинах, але його застосування є актуальним і для інших видів правовідносин, у тому числі й адміністративних, оскільки відповідно до ч.6 ст.13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права [5].

Відтак, під поняттям «предмет спору», на нашу думку, слід розуміти об'єкт правовідносин, що став основою подання позову до суду. Предмет спору визначає сферу і межі заявлених претензій і вимог, які висувуються сторонами судового процесу. Визначення предмету спору є важливим завданням для сторін судового процесу та подальшого розгляду справи, оскільки воно визначає проблемні питання, які суду необхідно розглянути та вирішити.

Для того, щоб окреслити особливості предмета спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства передусім слід визначити поняття засоби впливу за порушення бюджетного законодавства та навести їх перелік.

Відносини, що виникають у процесі контролю за дотриманням бюджетного законодавства та питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства регулюється Бюджетним кодексом України 8 липня 2010 року № 2456-VI (далі – Бюджетний кодекс України) [6].

Згідно з ч. 1 ст. 117 Бюджетного кодексу України, за порушення бюджетного законодавства до учасників бюджетного процесу можуть застосовуватися такі заходи впливу:

- попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства;
- зупинення операцій з бюджетними коштами;
- призупинення бюджетних асигнувань;
- зменшення бюджетних асигнувань;
- повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету;
- зупинення дії рішення про місцевий бюджет;

- безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів;
- інші заходи впливу, які можуть бути визначені законом про Державний бюджет України.

З вищенаведеного вбачається, що перелік заходів впливу за порушення бюджетного законодавства не є вичерпним та може бути розширеним законом про Державний бюджет України, який приймається Верховною радою України до 1 грудня року, що передує плановому (ч. 6 ст. 159 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України») [7].

Як справедливо зауважує Назар Ю.С., більшість цих заходів впливу характеризуються попереджувальною спрямованістю. Застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства має за основну правовідновлювальну (компенсаційну) мету – усунути порушення бюджетного законодавства та відновити порушені права держави чи територіальної громади [8, с. 242].

В науковій літературі були спроби згрупувати заходи впливу за порушення бюджетного законодавства. Так, Чернадчук В.Д. вважає за доцільне об'єднати заходи впливу за порушення бюджетного законодавства у дві групи.

Перша група – це заходи впливу, пов'язані із прямим (безпосереднім) впливом на фінансовий стан розпорядника або одержувача бюджетних коштів. Такими є заходи, що пов'язані із частковим впливом на фінансовий стан (зменшення бюджетних асигнувань та повернення коштів у разі нецільового використання бюджетних коштів, призупинення бюджетних асигнувань), та заходи, пов'язані із повним впливом на фінансовий стан правопорушника (зупинення операцій з бюджетними коштами).

Друга група – це заходи впливу, пов'язані із виконанням уповноваженим суб'єктом певних дій, наслідком яких не є прямий (безпосередній) вплив на фінансовий стан розпорядника або одержувача бюджетних коштів. Таким заходом є призупинення дії рішення про місцевий бюджет у випадку порушення вимог Бюджетного кодексу та закону про Державний бюджет щодо формування бюджету в частині делегованих державних повноважень [9].

Вважаємо за необхідне підтримати вищенаведену позицію щодо класифікації заходів впливу за порушення бюджетного законодавства та додати, що критерієм поділу слід вважати спосіб впливу на фінансовий стан розпорядника або одержувача бюджетних коштів.

Назар Ю.С. в свою чергу вважає за доцільне заходи впливу, які за своїм змістом усі належать до правовідновлювальних, поділити на:

- заходи стимулювання до усунення порушень (стимулюючі) – попередження про нена-

лежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства, зупинення операцій з бюджетними коштами, призупинення бюджетних асигнувань;

– заходи примусового стягнення (майнові) – зменшення бюджетних асигнувань, повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету, безспірне вилучення коштів із місцевих бюджетів [8, с. 242].

На нашу думку, за своїм змістом передбачені заходи впливу є формами юридичної відповідальності за порушення бюджетного законодавства та застосовуються до учасника бюджетного процесу за порушення передбачених Бюджетним кодексом України чи іншим бюджетним законодавством норм щодо складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання.

На особливість цих заходів впливу вказується в наукових роботах, у яких визначається, що заходи впливу за порушення бюджетного законодавства – це «оперативно-бюджетні санкції (заходи впливу), оскільки вони є заходами оперативного впливу на розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, які порушують приписи чинного бюджетного законодавства» [9].

Також заслуговує на увагу науковий погляд Гетьманець О.П., яка зазначає, що фінансове покарання, передбачене за бюджетне правопорушення, виконує каральну функцію та потребує оперативного забезпечення подальших дій щодо відновлення бюджетного процесу. Ці ознаки визначених заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, з огляду на їх зміст, притаманні саме бюджетній відповідальності у вигляді особливих видів бюджетних санкцій за бюджетні правопорушення [10, с. 200].

Особливу увагу слід звернути на положення ч. 1 ст. 124 Бюджетного кодексу України, яка встановлює порядок оскарження рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства.

Так, рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства може бути оскаржено у порядку, встановленому законом. Рішення може бути оскаржено в органі, що його виніс, або в суді протягом 10 днів з дня його винесення, якщо інше не передбачено законом.

У вищенаведеній нормі знаходить відображення норма статті 55 Конституції України, відповідно до якої кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [11].

Враховуючи передбачені законодавством заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, можна зробити висновок, що предмет спору в справах, пов'язаних із застосуванням

заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, може бути різним і залежить від конкретної ситуації та особливостей порушень бюджетного законодавства.

Види порушень бюджетного законодавства закріплені у ст. 116 Бюджетного кодексу України, їх перелік не є вичерпним.

Наприклад, спір може виникати щодо правомірності та допустимості витрат, здійснених з коштів Державного бюджету України. Це може стосуватися питань, чи були витрати здійснені відповідно до встановленої законом процедури.

Так, наприклад, у справі № 620/2138/21 суть спору полягала у тому, що у березні 2021 року Державна установа «Територіальне медичне об'єднання Міністерства внутрішніх справ України по Чернігівській області» звернулась до суду із позовом до Управління Північного офісу Держаудитслужби в Чернігівській, в якому просила визнати протиправною та скасувати вимогу Управління № 262503-14/1092-2021 від 05 березня 2021 року.

На думку позивача, в діяльності Територіального медичного об'єднання відсутні порушення статей 116 та 119 Бюджетного кодексу України, які були встановлені у ході проведення відповідачем ревізії.

Результати ревізії оформлено актом № 03-30/01 від 02 лютого 2021 року. Згідно із актом позивач, серед іншого, порушив статті 116, 119 Бюджетного кодексу України, пункту 1 розпорядження Кабінету Міністрів України № 353-р від 25 березня 2020 року «Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету» внаслідок нецільового використання бюджетних коштів в сумі 980 000 грн.

Також під час ревізії встановлено, що Територіальне медичне об'єднання у 2020 році зайво нарахувало та виплатило доплати медичним та іншим працівникам при відсутності хворих у березні-травні 2020 року, на загальну суму 1677763,13 грн. що є порушенням пункту 2 Порядку використання коштів фонду боротьби із гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 року № 302, пункту 3 Порядку використання коштів, виділених для здійснення доплати військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським, які забезпечують життєдіяльність населення, медичним та іншим працівникам, які безпосередньо зайняті на роботах із ліквідації захворювання на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, у відомчих закладах охорони здоров'я, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 червня 2020 року № 485, пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України

від 29 квітня 2020 року № 375 «Деякі питання оплати праці (грошового забезпечення) окремих категорій працівників, військовослужбовців Національної гвардії та Державної прикордонної служби, посадових осіб Державної митної служби, осіб рядового та начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, поліцейських, які забезпечують життєдіяльність населення, на період дії карантину, установленого Кабінетом Міністрів України із метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни».

Не погодившись із вимогою відповідача від 05 березня 2021 року № 262503-14/1092-2021, позивач оскаржив її в судовому порядку [12].

Отже, предметом спору у вищезазначеній справі є вимога Управління Північного офісу Держаудитслужби в Чернігівській області від 05 березня 2021 року № 262503-14/1092-2021 про усунення виявлених ревізією порушень законодавства, відтак завданням суду у цій справі є встановлення правомірності її застосування.

Також спір може виникати щодо обґрунтованості та законності укладення бюджетних зобов'язань або контрактів. Це стосується питань, чи була забезпечена конкурентність, належна процедура укладання договорів, а також відповідність цін та умов ринковим стандартам.

Предметом спору може бути питання розподілу бюджетних коштів. Так, спори можуть виникати щодо способу розподілу бюджетних коштів між різними програмами, проектами або діяльностями. Це може стосуватися питань справедливості розподілу, прозорості та відповідності пріоритетам держави.

Спір може виникати щодо ефективності та ефективного використання бюджетних коштів. Це може стосуватися питань, чи були досягнуті заплановані результати або чи були кошти витрачені з максимальною користю для суспільства.

Ці предмети спору є лише загальними ілюстраціями того, з чим можуть стикатися органи державної влади, аудитори, правоохоронні органи або громадські організації, які здійснюють контроль за дотриманням бюджетного законодавства. В кожному конкретному випадку предмет спору буде залежати від обставин та фактів конкретного порушення бюджетних правил і законів.

Аналіз судової практики у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства дає можливість простежити, що суди у своїх рішеннях самостійно визначають предмет спору. Власне остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу є завданням підготовно-

го провадження в адміністративному судочинстві відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 173 КАС України.

Так, у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 26 травня 2021 року у справі № 823/1711/18 суд визначив, що «...предметом спору у цій справі є правомірність рішення суб'єкта владних повноважень щодо застосування до замовника заходів впливу у вигляді попередження та відмова органу Державної казначейської служби зареєструвати бюджетне зобов'язання...» [13].

У постанові Восьмого апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2023 року у справі № 300/4663/22 суд зазначає, що «... предметом спору у вказаній справі є дотримання Головним управлінням Держпродспоживслужби в Івано-Франківській області бюджетного законодавства (фінансової дисципліни), яке було предметом перевірки посадовими особами Управління Західного офісу Держаудитслужби в Івано-Франківській області...» [14].

У рішенні Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 23 серпня 2022 року у справі № 160/11328/22 суд прийшов до висновку, що «...предметом спору по справі є матеріально-правова вимога, яка скерована на виключення наслідків, які породжують оскаржувані розпорядження, а не самі розпорядження...» [15].

Слід звернути увагу, що визначення судом предмета спору у вищезазначеному судовому рішенні не відповідає попередньо згаданій позиції Верховного Суду, наведеній у постанові від 14.09.2021 у справі № 909/243/18, оскільки матеріально-правова вимога є не предметом спору, а предметом позову.

У рішенні Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 7 липня 2022 року у справі № 160/22404/21 визначено, що «...предметом спору у цій справі є правомірність та обґрунтованість висновків контролюючого органу, що стали підставою для винесення оскарженої письмової вимоги про усунення виявлених порушень Східного офісу Держаудитслужби № 040407-15/8804-2021 від 04.11.2021 в частині пунктів 2, 5, 6, 7, 9 зобов'язальної частини означеної вимоги...» [16].

Третій апеляційний адміністративний суд у постанові від 6 липня 2021 року у справі № 280/6834/20 зазначає, що «...стягнення з відповідача суми нецільового використання бюджетних коштів у розмірі 15000 грн є предметом спору переданого на вирішення суду...» [17].

Львівський окружний адміністративний суд у рішенні від 16 лютого 2021 року у справі № 813/2554/16 визначив, що «...предметом спору у даній справі є правомірність вимоги контролюючого органу в частині порушення п. 3 Порядку використання коштів, передбачених у держав-

ному бюджеті для часткового покриття витрат вугледобувних підприємств, що включаються до собівартості готової продукції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 року № 153, за рахунок бюджетних коштів (за КПКВК 1101110) перерахування у грудні 2013 року та січні лютому 2014 року єдиного соціального внеску, нарахованого на суми допомоги по тимчасовій непрацездатності працівників та утриманого із сум допомоги по тимчасовій непрацездатності працівників, яка фактично не належить до виплат, що входять до фонду оплати праці (заробітної плати), що призвело до спрямування бюджетних коштів на оплату видатків, які не відповідають меті і напрямам використання коштів, затвердженим у Паспортах бюджетної програми, на загальну суму 642 219,07 грн., свідчить про нецільове використання коштів державної підтримки та порушення ч. 8 ст. 7, ч. 1 ст. 23 Бюджетного кодексу України та п. 9 Порядку складання, розгляду, затвердження основних вимог щодо виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 року № 228...» [18].

Висновки. З аналізу наведеної вибраної судової практики вбачається, що суди здебільшого під предметом спору розуміють питання визначення правомірності та законності прийнятого суб'єктом владних повноважень (органом, що здійснює контроль за дотримання бюджетного законодавства) рішення про застосування до учасника бюджетного процесу заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, передбачених Бюджетним кодексом України та/або законом про Державний бюджет України.

Така позиція судів у цілому відповідає нашому погляду, однак слід наголосити на необхідності чіткого визначення судами предмета спору при розгляді справи для того, щоб належним чином дослідити всі обставини справи та прийняти рішення, що ґрунтується на засадах верховенства права, є законним і обґрунтованим.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що предмет спору у справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства залежить від конкретних обставин кожної справи, що розглядається судом, та може бути різним з огляду на невичерпний перелік заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс адміністративного судочинства від 6 липня 2005 року № 2747-IV // База даних «Офіційний веб-портал парламенту України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n9495>.
2. Рішення Київського окружного адміністративного суду від 11 листопада

2021 року у справі № 320/11994/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101031185>.

3. Рішення Київського окружного адміністративного суду від 11 вересня 2021 року у справі № 320/2794/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99652265>.
4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 14.08.2021 р. у справі № 909/243/18.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII // База даних «Офіційний веб-портал парламенту України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
6. Бюджетний кодекс України 8 липня 2010 року № 2456-VI / База даних «Офіційний веб-портал парламенту України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1777>.
7. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від від 10 лютого 2010 року № 1861-VI// База даних «Офіційний веб-портал парламенту України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.
8. Назар Ю.С. Протидія порушенням бюджетного законодавства: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2021. 453 с.
9. Чернадчук В. Д. Правова природа стягнень за порушення бюджетного законодавства. Правовий вісник Української академії банківської справи. 2008. № 1. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4735/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%20%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC%20%D0%B1%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0.pdf>.
10. Гетманець О. Правова природа відповідальності за порушення бюджетного законодавства / Ольга Гетманець / Підприємство, господарство і право. 2017. № 2. С. 198–202.
11. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року / База даних «Офіційний веб-портал парламенту України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4348>.

12. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 29.11.2022 р. у справі № 620/2138/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107599016>.
13. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 26 травня 2021 року у справі № 823/1711/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97186383>.
14. Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2023 року у справі № 300/4663/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111755103>.
15. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 23 серпня 2022 року у справі № 160/11328/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105892427>.
16. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 7 липня 2022 року у справі № 160/22404/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106853312>.
17. Постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 6 липня 2021 року у справі № 280/6834/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98144728>.
18. Рішення Львівського окружного адміністративного суду від 16 лютого 2021 року у справі № 813/2554/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95235578>.